

Hronszky Imre

innovációkutató (Budapest, 1942. április 3.)

Szegény családban születtem. 1960–1965 között vegyésznek tanultam az ELTE természettudományi karán, de inkább a fizikusok előadásaira jártam. Elsősorban a gondolkodásmódjuk eltérése érdekelt. Némi futó ismeretség a filozófiával megmutatta, hogy mindkettőé különbözik a filozófiáétól. Később megtudtam, ezek a megfigyeléseim a tudományfilozófia területére tartoztak. Diploma után lehetőségem adódott, hogy pályát váltsak és filozófiai oktatási munka mellett elvégezzem a filozófia szakot is. Komoly hatást gyakorolt rám az ELTE bölcsészkarán az 1967-ben néhány hallgató által elindított, rövid életű, az akkori hatalom által csak ideiglenesen megtúrt tudományelméleti diákkör.

Bár csodáltam a fizikusok matematikára támaszkodását és egzaktságát, a vegyész gondolkodásmód sajátosságai vizsgálatának igénye elvitt a tudománytörténeti kutatáshoz. A hatvanas évek végétől beleástam magamat a kémia történetébe. A fizikusokkal szemben az analógiák alkalmazásának rendszerességét találtam sikeres megkülönböztető jegynek. A kémiai gondolkodás történetének egyes fejezeteit egy Varga Miklóssal írt, az Akadémiai Kiadónál megjelent könyv

mutatta be 1978-ban. A kémia történetétől eljutottam a tudománytörténet módszertanának rendszeres kutatásához: hogy milyen elképzelések születtek a tudomány ún. belső, önmagának adott feladatai és külső, pl. iparfejlődési szükségletek által keltett tudásigény közötti dinamikáról. A kémia sajátos terület ebben a vonatkozásban, miután mindig szoros ipari kapcsolata is volt.

A figyelmem a nyolcvanas évek elején a műszaki gondolkodásmód vizsgálata felé terelődött. Ez összekapcsolódott a Nyugaton ekkor már felelős technikai fejlődést követelő, pl. környezetvédelmi mozgalmak iránti érdeklődéssel. 1982-ben alkalmam adódott rá, hogy a Dubrovnikai Egyetemközi Központban egy 1983-tól 1991-ig évenként megrendezett posztgraduális tanfolyamot alakítsak ki nyugati kollégákkal, középpontjában a társadalmi, politikai felelősséggel a technika fejlesztése iránt. Sajátos kinövése volt ennek, hogy 2006. május elején Veszprémben is megrendezhettem egy nemzetközi tudományos vitát a társadalmi rendszerek felelősségéről a technika fejlesztésében – két héttel Csernobil után.

1984-ben az IUHPS (A Tudománytörténet és -filozófia Nemzetközi Egyesülete) megbízásából mint az egyesített bizottság elnöke, költségükön egy ún. iránymutató nemzetközi konferenciát rendeztem meg Veszprémben. Ez a tudomány társadalmi „termelésével” foglalkozott. Anyagai a Kluver Kiadónál jelentek meg 1988-ban. Másodszor 2010-ben hívtak meg az egyesített bizottság elnökének. A 2011-es nemzetközi szimpózium a technika mint a tudományelmélet és tudománytörténet kutatása mellett egyen-

rangú filozófiai kutatási terület elismerését igyekezett megerősíteni.

1988 nyarán a Műegyetemen, a Társadalom- és Gazdaságtudományi Intézetben létrehoztam egy tudományelméleti osztályt, amely 1998-ban végül tudományelméleti és mérnöktörténeti osztályként szűnt meg. A rendszerváltás komoly lehetőségeket teremtett. Társszerkesztővel kiadtuk az első magyar technológia-hatáselemzési könyvet az OMF B sorozatában. Két, az EU által finanszírozott, általam vezetett TEMPUS projekt integratív szemléletet (a „tudomány, technika, társadalom tanulmányokat”) kezdett el terjeszteni az oktatásban, ezt azonban a diszciplinaritáshoz ragaszkodás fokozatosan kiszorította.

1999-ben az akkori dékán, Kövesi János kezdeményezésére kialakíthattam egy tanszéket. Ez innovációmendzsment és technikatörténet tanszékként lépést tett az innováció fontosságának megfelelő oktatására és a technikatörténet integrálására a mérnökképzésbe. A tanszék nyolc év után, 2007 közepén szűnt meg. Azóta nemcsak a technika társadalomtörténete, hanem a technikatörténet oktatása is gyakorlatilag kiveszett a műegyetemi oktatásból, és az innovációmendzsmentnek sincs megfelelő helye.

Számos egyetemen tanítottam, hosszabb ideig a Bécsi Műegyetemen, rövidebb ideig pl. Karlsruheban, ahol háromszor voltam meghívott oktató vagy kutató. Szoros kapcsolatot alakítottam ki a mai Karlsruhe Institute of Technology technológiai hatáselemzési intézetével, amely számos közös angol nyelvű könyv kiadását is eredményezte.

Az Európai Bizottságnál, 1999-től, magas szintű szakértői csoport tagja voltam az előrettekintés (foresight) témakörben négy évig (a jövő egyetemével foglalkoztunk), illetve később

tanácsadói bizottság tagja voltam a „tudomány a társadalomban” témakörben. Közreműködtem az UNESCO-nál a tudomány- és a technikaetika területén. A Floridai Műegyetem 2001. szeptember 11. keltezéssel támogatást nyert el az USA State Departmentjétől, hogy a Műszaki Egyetemmel együttműködjön a technika elsősorban a környezetvédelmet integráló felelős fejlesztésében. Ennek a négyéves projektnek magyar koordinátora voltam. Ebből a kapcsolatból nőtt ki a fenntartható technológiai fejlődés nemzetközi fóruma, amely 2003-tól évente rendez nemzetközi konferenciákat, felváltva az Egyesült Államokban és Európában.

Az utóbbi tíz évben elsősorban a felelős innováció témakörét kutattam és oktattam. Ennek része az előrettekintés (foresight) lehetőségeinek és módszereinek kikutatása is, ami a keletkező technológiák – ma mindenekelőtt a nanotechnológiák és a biotechnológiák – lehetséges társadalmi és környezeti hatásait próbálja meg előzetesen felbecsülni. Ezen a területen a mégoly rendszeres spekuláció is elkerülhetetlenül bizonytalan. Kockázatát viszont ellensúlyozza, hogy helyette esetleg csak a megvalósult károkból tanulunk.

Életem során ars poeticám lett a tudomány és a technika története kulturális szerepének, illetve a felelős innováció lehetőségeinek és korlátainak vizsgálata és terjesztése, ez utóbbi körében például a rendszeres fogyasztói részvétel értelme már az innováció létrehozásában, illetve az előrettekintés felhasználása a felelős innováció felé mozgásban. Mindezek alapvetőek abban, hogy az egyetem ne csak „szakképzést”, hanem műveltséget is nyújtson, állásfoglalásra is készítve a jövő mérnök- és közgazdásznevezőit.

Jánoskúti Márta

jelmeztervező (Budapest, 1942. április 4.)

Kosztüm, jelmeztervezés, színpadi látvány... Pillanatnyi, szüntelen változó, örökké alakuló, múltó varázslat.

„Anyaga” döntően az ember, a maga felfoghatatlan sokszerűségével.

Ezért szüntelen találkozás, akkor is, amikor megszületik, akkor is, amikor odaadjuk a közönségnek. Korunkban, ahol oly sokszor egymás mellett mennek el a legjobb szándékok, ez a látványtervező célja, és ebben a rítusban személyiségünk megmutatása az egyedi varázslat.

Pilinszkyvel megvilágítva:

*„Hányféle találkozás, Istenem,
együttlét, különválás, búcsuzás!
Hullám hullámmal, virág a virágtól
szélcsendben, szélben
mozdúlva, mozdulatlanul
hány és hányféle színeváltozás,
a múlandó s a múlhatatlan
hányféle helycseréje!”*

Szakmai önéletrajz

1966-ban szerezte jelmeztervezői diplomáját az Iparművészeti Főiskolán.

1970 óta a Vígszínház vezető jelmeztervezője. Emellett számos munkája volt az Operánál, Operettszínháznál, az ország szinte valamennyi vidéki színházánál – kiemelten Szegeden, Kecskeméten, Szolnokon. Számos tévéjáték résztvevője, és rendszeresen filmezik. Filmterveivel spanyol, jugoszláv, német, olasz koprodukciónkban is bemutatkozott. 1980 óta többször dolgozott külföldön (pl. Nice-i Opera).

Eddigi pályája alatt kb. ötszáz mű jelmezeit tervezte. 1979 óta a Magyar Képzőművészeti Egyetem (korábban főiskola) látványtervező szakán a jelmeztervezés vezető tanára, docensként. Évek óta részt vesz a szakma hazai és külföldi kiállításain (Párizs, Budapest, Miskolc, Újvidék, Prága).

Pályafutása alatt többször részesült művészeti kitüntetésben:

Jászai-díj, érdemes művész, Magyar Köztársaság Kiskeresztje, Kritikusok Díja, Ruttkay-gyűrű, Kossuth-díj (2009).

Egyéni kiállítások: Székesfehérvár (1989), Koppenhága (1993), Budapest (Vígszínház, 2000; Vigadó Galéria, 2001).

Jánoskúti Márta

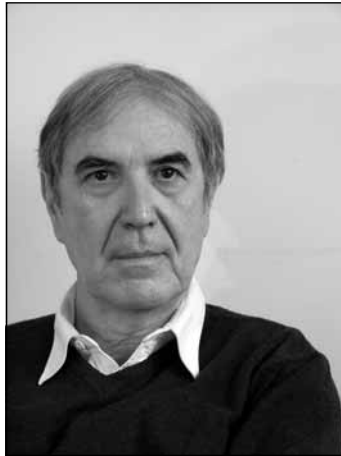
Citadella

Minek menjünk fel,
ha innen is
meg tudom mutatni a házunkat.*

- * Kemenes utca 4. – a legszürkébb ház a Gellért-hegy lábánál. Onnan indultam minden fel-fedező útra. És még a kapun sem kellett kilépni sokszor.

Benkő Attila

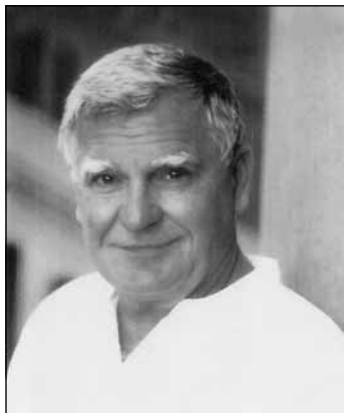
költő (Budapest, 1942. április 9.)

Benkő Attila

Bodnár András

vízilabdázó, sebészorvos (Ungvár – ma: Ukrajna –, 1942. április 9.)

Hú-ha! A '42-es nemzedék 70-es lesz!? Még nem gondoltam a „visszagondolásra”. Pedig illetet volna. Hiszen van két szép unokám, nyugdíjas sportoló, vízilabdás, sebészorvos vagyok.

A másnapi LEN (Európai Úszósövetség) orvosbizottsági ülése Londonban, utazás, felkészülés stb. elterelte figyelmemet, hogy a tény valós: a '42-esek „apostoli” korba érnek 2012-ben. Az ismételt telefonhívás megerősítette: ha nem is vagy tollforgató, talán vannak „megszívlelendő” gondolataid.

Eszmélésem kezdetei a második világháború front előtti menetelése, lovak, szekér, megérkezés Tiszalúra orvos nagybátyámhoz. Ungváron

születtem, apám a fronton, édesanyám cipelt bennünket az öcsémmel a biztos helyre, ahonnan előkerült apámmal Egerben kötöttünk ki. Eger, a város, mely számomra a „szülőföld”, óvodás, általános, középiskolás korom, mely elindítója, meghatározója életemnek. Angol kisasszonyok óvodája, máter Erdős gondoskodó, tanítgató szeretete, a szülői gondoskodás mellett egyengette majdnem két évvel fiatalabb öcsémmel, botladozó lépéseinket.

A negyvenes évek vége, az ötvenes évek eleje nem volt könnyű életüket „újra kezdő” szüleink számára. A féltés, a megéltek félelme óvatosságra kényszerítette őket. Mindszenty hercegprímást 1947-es egri látogatásakor két óvodás gyermek köszöntötte, Ringelhann Klári és Bodnár Andris. Bár szüleim mondták, de a „képi” bizonyíték csak haláluk után, egy véletlenül leesett és eltört fénykép mögül került elő.

Betűvetésre Vásárhelyi Józsi bácsi tanított. A két tisztviselő gyermeke a „népi” igénynek megfelelően a „lyceumi” gyakorló általános iskolától, a halasi, majd a Maklári úti általános iskolán keresztül a X. számú „hóstyai” általános iskolában kötött ki. Gyalog kicsit messze volt, de a felső tagozatban már kerékpáron sokkal könnyebben közlekedtünk. Ezen időben, gyakran a tanárok is követték a tanulók útját, remek tanítók okítottak bennünket. Miután korán elkezdtem úszni, gyorsan beilleszkedtem (koromnál erősebb voltam), a sport már itt is hasznosnak bizonyult.

Egerben a Szent Imre téren (majd Petőfi tér) laktunk, a sportuszoda és a strand szomszédságában. Szüleinkkel gyakran látogattuk az uszodákat, eleinte főleg a strandot. Csak hatéves kortól lehetett a gyermekeket úszásra tanítani. Miután én még csak ötéves voltam, Csörgő bácsi nem volt hajlandó velem foglalkozni. Szerettem a strand „trambulinját”. Három méter magasról beugrani a medencébe, nagyszerű dolog volt. Kicsit nehezítette az élvezetet, hogy nem tudtam úszni. A negyedik „életmentés” után Csörgő bácsi úgy döntött, hogy mégis megtanít úszni. Ettől kezdve az uszoda második otthonná vált.

Az egri sportuszoda fogalom. Nemcsak híres úszói, Bárány Istvántól Kádas Géza, Valent Gyula, Utassy Sándor, Fábián Béla, Katona József, Törös Károly, Gyergyák Magdi, Frank Marika, Erdélyi Éva és az őket követő generációk miatt. A vízilabdások: Pók Pali, Hevesi, Svéda Szabó Aladár, Brinza, Koncz, és a korosztályom Pócsik Dénes, Halmos Peti, Frank Oszi, Ringelhann Gyuri – Eger városának a rendszerváltás után, első választott polgármestere –, Denk Jancsi, aki unokatestvérem, akivel gyakran otthon is együtt rontottuk a „levegőt”, az országos bajnokságot nyert férfi vízilabdacsapat tagjai, élükön a háromszoros olimpiai bajnok Biros Péterrel és Szécsi Zoltánnal. A felsorolás nagyon hézagos, de ebből is látszik az uszoda „varázsa”.

Korosztályom útját szüleinken kívül az uszodai „szülők”, edzőink egyengették, istápoltak bennünket, tartást adtak, Valent Gyula, Baranyai György, a korosztályunkat mindig szemmel kísérő dr. Ringelhann György, „Gyuri bácsi”, okos tanácsaikkal, szeretetükkel segítettek át a buktatókon.

Az 1956-os év ősze a Dobó István Gimnázium IV.A osztályában talált. Jó úszó voltam, versenyeket nyertem, s mint minden egri úszó, már aránylag jól vízilabdáztam. A forradalom minket is kivitt az utcára. Iskolaszünet, az érsekkertben ledöntötték a Sztálin-szobrot. Szüleink öcsémrel együtt szobafogságra ítélték, bezártak, anyám megtanított bennünket kötni, de a tetőn keresztül, Jánossal leléptünk. A szomszéd hosszú létrája biztosította a visszavonulást. A városban december 11-ig „véres” atrocitás nem volt. Már megindult a tanítás. Az orosz nem volt kötelező, angolt lehetett választani. A vasárnap délelőttöt próbáltam, de nem tudtam elfelejteni. A Fő (Széchenyi) utcán, a ciszterci templom és a Dobó gimnázium utcájáról egy teherautónyi „munkásőr” érkezett, és tüzet nyitottak a sétáló tömegre. Először hallottam a golyó hangját. Két idősebb (3-4 évvel) úszó – Fecske Feri, Mezei Zoli, ha jól emlékszem – berántott a könyvesbolt előterébe. Ahogy jöttek, leléptek. Nem emlékszem, hogyan kerültem haza. Később nyílt titok volt az akció szervezőjének neve. Sportvezetőként is szerepelt. Érdekes módon bosszúvágyat nem éreztünk, nem tudtuk elfogadni, kikoptt.

Két-három év elteltével izmosodó vízilabdacsapatunk, a sport, legalábbis a medence partján, konszolidálta a „feleket”. Egymás mellett ülve szurkolt a csapatnak a kanonok, a rendőrkapitány és a párttitkár, bár nem hiszem, hogy másban egyetértettek volna.

A gimnázium második osztályában, 16 évesen először szerepeltem mint úszó az 1958-as budapesti Európa-bajnokságon. 400 m-es gyorsúszásban 9. lettem. Készülhettem az 1960-as római olimpiára. Osztályunkban még két kitűnő úszó készült az olimpiára, Szabó Jóska hátúszó és Törös Karcsi mellúszó. Karcsi édesapja Kádas Gézával az '56-os forradalom tevékeny részesei voltak, nem kis szerepük volt az egri forradalom „vértelenségében”. Súlyos börtönbüntetésben részesültek. Karcsit a későbbiekben a sport „mentette meg”, de valószínű édesapja miatt, nem jutott ki a római olimpiára. Az olimpiára úszóként készültem, de miután jól ment a vízilabda, a szövetségi kapitány, Lemhényi Dezső a vízilabda-válogatott játékosaként számított rám, és a római csapat tagja lettem. Érettségi előtt a gyakori sportos távollétek kemény tanulási és fizikai feladatot jelentettek. Tanulmányaimban tanáraink rendkívüli módon segítettek. A távollétem alatti tananyagot gimnáziumi tanáraink különórákon pótolatták velem, elősegítve a jeles érettségit és egyik álmomat, az orvosegyetemre kerülést. Belém ültették, hogy

aki kiváló lehet a sportban, az legyen kiváló a tanulásban is. Nagyon sokat köszönhettem nekik, dr. Radics Jolán tanárnőnek, Estók Bertalan, Palotás József, dr. Mikó Sándor tanárainknak. Ismerték, támogatták célom elérését.

Célom? Negyedikes általános iskolás voltam, mikor féregnyúlvány-gyulladás miatt az egri kórházban megoperáltak. Még nem volt külön gyermeksebészet, a felnőttekkel egy kórteremben feküdtem az éterszagú sebészetben. Pár napos otthétem alatt kedvence lettem a személyzetnek, külön bejárással, természetesen kísérővel, a műtőbe. Akkor határoztam el, hogy sebész leszek. Másik vágyam: olimpiai bajnoknak lenni, úszásban vagy vízilabdásként.

Sok-sok munkával 1964-ben sikerült.

Az egri évek meghatározói életemnek. Most is szaporábban ver a pulzusom, mikor Kerecsend felől megpillantom a nagytemplom, a líceum, a minaret sziluettjét.

Egyetemre kerülésem, egyetemi éveim, az OSC-be igazolásom szinte folytatása az egri éveknél. Sport, tanulás, új közegben, új kihívásokkal, régi-új barátokkal. Még három olimpia, Európa-bajnokságok, világbajnokságok. Hét országos bajnokság az OSC-ben, két Bajnokcsapatok Európa Kupája, egy Szuperkupa-győzelem sportkarrierem állomásai.

1968-ban ált. orvosi diploma, 1973-ban sebészetből szakvizsga, 17 év a Semmelweis Orvostudományi Egyetem I. sz. Sebészeti Klinikáján. A sportot rendkívül szerető Rubányi Pál professzor, a sportot kevésbé szerető, de elismerő Széchény Andor professzor irányításával, titulusuk nélkül: Faller József, Flautner Lajos, Vallent Károly, és sorolhatnám a klinika munkatársainak névsorát, akik támogatták, segítették szakmai törekvéseimet.

A tőlük kapott, eltanult, ellesett tudás birtokában lehettem osztályvezető főorvosa az Erzsébet Kórház sebészeti osztályának, majd nyugdíjazásomig a Bajcsy-Zsilinszky Kórház sebészeti osztályának.

Sport-munkakarrierem önzetlen támogatója feleségem, Dr. Herendi Ildikó belgyógyász, kardiológus főorvos, aki már egyetemi éveim alatt támogatott, ha kellett, ösztökélt a tanulásban. Segített, biztos családi háttérrel teremtett egy-egy fontos sportesemény felkészülési szakaszában. Sportember, kitűnő sízó, évekig volt az evezős válogatott keretorvosa. Két gyermekünknel egy-egy unoka igényli nagyszülői segítségünket.

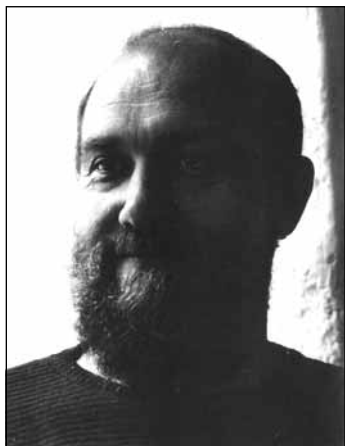
Dr. Frenkl Róbert professzor (halála úrt hagyott maga után), maga köré gyűjtve sportot szerető tanártársait, kialakított egy eredménycentrikus követelményrendszert az OSC sportolói számára, legyenek azok vívók, tornászok, kosarasok, kézi- vagy vízilabdások, mely segítségével a sportoló pályafutásának befejeztével lehetőséget kapott szakmai karrierjének kialakítására. Ha élt vele, lehetett belőle tanszékvezető egyetemi tanár, osztályvezető főorvos, kiváló kutató.

Úgy érzem, hogy a sport a mindennapi életünk olyan kovásza, mely segíti országunkban a politikai, társadalmi hovatartozás nélküli összetartozás megteremtését, az egy csapat tudatának kialakítását közös érdekeink tisztázását.

A vízilabdacsapatot más-más klubok játékosai alkotják, céljuk az éppen következő nemzetközi torna, Európa-, világbajnokság, olimpia megnyerése.

Kazinczy Gábor

díszlettervező, grafikus (Temesvár, ma: Románia, 1942. április 9.)

Apai ágon családom Pest megyéből származik. Nagyapámat vasutasként helyezték a Bánságba, letelepedett, családot alapított, és a 1920-as határmódosítást követően kénytelen volt felvenni a román állampolgárságot. Anyám, született Eibert Anna aradi származású.

1959-ben, Temesváron érettségiztem. 1959 és 1965 között elvégeztem a kolozsvári Ion Andreescu Vizuális Művészeti Akadémiát grafika szakon. 1966-ban középiskolai rajztanárként kezdtem el oktatói pályámat Temesváron, és ezzel párhuzamosan kiállító művészi tevékenységemet is. 1966 és 1995 között részt vettem valamennyi Temes megyei és számos országos, valamint külföldi és nemzetközi kiállításon.

1967-ban tagja, majd elnökségi tagja lettem a Romániai Képzőművészek Szövetsége temesvári fiókjának. Ugyanebben az évben megpályáztam a Temesvári Állami Német Színház díszlettervezői állását, majd 1970-ben, főrendezői meghívásra, a Temesvári Állami Magyar Színház alkalmazottja lettem. 1984-ig felváltva voltam a két színház díszlettervezője, és közben valamennyi temesvári színházi intézmény grafikusja. A díszlettervezés mellett könyvgrafikával és monumentális művészettel foglalkoztam és folytattam kiállító művészi, valamint művészeti írói tevékenységem. Utóbbi alapján 1984-ben felkértek a temesvári Szabad Szó című magyar nyelvű napilap művelődési rovatának szerkesztésére. Szakcikkeimet közölték temesvári magyar és román művelődési lapokban, valamint olyan országos művelődési folyóiratokban, mint a kolozsvári Utunk, Korunk és a bukaresti A Hét.

Anyanyelvi szinten beszélek románul, alapfokú olasz nyelvvizsgával rendelkezem (1999 óta), társalgási szinten beszélek angolul és németül.

Az 1989-es politikai eseményeket követően, 1990-ben a Temes Megyei Művelődési Felügyelőség tanácsosává, majd egy év múlva alelnökévé nevezték ki. A belföldi művelődésszervezés mellett részt vettem különféle külföldi kulturális akciókban, úgymint a romániai magyar képzőművészek kiállításának megrendezése a Budapesti Történeti Múzeumban, valamint a közép-európai művelődési referensek grazi konferenciája.

1992-ben meghívtak a Temesvári Egyetem művészeti karára, ahol előbb a képzőművészeti tanszék adjunktusa, majd docense és 1994-től tanszékvezetője lettem. Rajzolás-festést, sokszorosító grafikát, reklám- és könyvgrafikát oktattam...

1993 és 1995 között elnökségi tagja voltam a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Társaságának. 1995-ben áttelepültem Magyarországra, Orfűre, jelenleg is itt élek.

1996 és 2000 között a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karán egyetemi adjunktusként rajzolás-festést és sokszorosító grafikát oktattam.

1997 óta foglalkozom festéssel és kollázssal.

1999-ben DLA fokozatot szereztem a *Hagyomány és invenció a kollázs-művészetben* c. doktori értekezéssel, melynek programvezetője Keserü Ilona Kossuth-díjas festőművész volt.

2000-tól a Kaposvári Egyetem Művészeti Karának rajz tanszékén, főiskolai adjunktusként, majd egyetemi docensként a rajz–vizuális nevelés szakon tárgy-ábrázolást, tipográfiát, a látványtervezői szakon – egy éven keresztül – tárgy-ábrázolást, alakrajzot, anatómiát, rajzolás-festést oktatok. Képzőművészként, 1996-tól tagja vagyok a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, 1997-től a Magyar Festők Társaságának, a kolozsvári Barabás Miklós Szépmíves Céhnek (alelnökség 1993–1995), 1997-től a Renée Művészeti Társaságnak és 1999-től a Magyar Rézkarcoló és Litográfus Művészek Egyesületének. Ötvennél is több egyéni kiállításom volt, részt vettem több mint 170 országos, külföldi és nemzetközi seregszmlén, 36 színdarab díszlet- és jelmeztervét, plakátját és műsorfüzetét és több mint ötven kötet borítóját, illusztrációit készítettem. Műveim megjelentek hazai és külföldi kiadványokban, és szerepelnek hazai és külföldi magán- és állami gyűjteményekben.

Díszleteimet, grafikáimat és festményeimet több alkalommal díjazták, országos és nemzetközi kiállításokon, úgymint az Országos Rajzbiennálén (Arad, 1995) a Romániai Képzőművészek Szövetségének díja, a IV. nemzetközi szobrászrajz-biennálén (Budapest, 1996) a Magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium díja, a Magyar Festők Társaságának díja (Budapest, 1997), az országos millenniumi kiállításon (Szeged, 2000) a MAOE díja stb.

Talán így megfogalmazva már közhelyszámba megy, de én is arra töreksem, hogy formailag korszerű, tartalmilag örök érvényű, elgondolkoztató művészetet csináljak, hogy ne csupán a szemet, de főleg az agyat foglalkoztassam.

Ami a művészet szerepét illeti: segít átvészelni ezt az életnek nevezett, sokszor kellemetlen állapotot mind az alkotónak, mind a mondanivalójára odafigyelő, fogékony közönségének.

Szakmai szenvedélyem mellett erős a történelem és régészet iránti érdeklődésem, aminek következtében kialakult világnézetem és sajátos életszemléletem. Érdekesnek tartom az ember földi létét, ugyanakkor labilisnak és nem feltétlenül szükségesnek. A történelem folyamán a mai szintre emelkedett emberi szellem csúcsát a művészetben és általában az alkotómunkában látom megtestesülni. Ez az egyetlen motiváció, amely megbocsáthatóvá teszi az ember működését a földön. Ezenkívül lenne még a szeretet, de ennek megnyilvánulását nagyban gátolja az ostobaság és türelmetlenség. Csodálkozom azon, hogy a természet törvényei annyira nem tudnak hatni ösztöneinkre, hogy ne legyünk természet- és önrombolóak.

Háborúban születtem, aztán átvészeltém a békés időszak nehézségeit, a felgyorsult fejlődés és a kisebbségi lét hátrányait, valamint a Temesvárról indult „román forradalmat”. Immár abban reménykedem, hogy bár napjaink eléggé zaklatottak, újabb háborút már nem kell megélnem.

Pajorin Klára

irodalomtörténész (Beszterce – ma: Románia –, 1942. április 12.)

Egyszer valaki megkérdezte tőlem álomban: honnan jöttél? Végiggondoltam a helyeket, ahol éltem, és ezek alapján nem tudtam rá válaszolni. A besztercei kórházból, ahol megláttam a világot, Galacfalvára vittek haza a szüleim. Ők kézdívasárhelyiek voltak, és csak 1941 óta éltek és tanítottak ebben az észak-erdélyi

szórvány magyar faluban. Még meg sem melegedtek igazán új otthonukban, mikor 1944. szeptember végén velem és a nővéremmel nekiindultak egy lovas és egy tehenes kocsin a világnak. Édesanyám hat hónapos terhesen. A Márton-napi búcsúkor érkeztek meg a Nógrád megyei Homokterenyére (ma Bátorterenyre). A falu szélén, ahol vizet kértek, húsleveszt hoztak, s invitálták őket, maradjanak a községben. Egy bányászcsalád fogadott be bennünket. Édesapám be kellett vonuljon katonának, húgom csak azután született meg. Édesanyám egy idő múlva súlyos beteg lett. Kórházba került, de előtte – mivel édesapám fogságba esett – gondoskodott az elhelyezésünkről. Nem voltam még négyéves, amikor Budapesten, a Jézus szívééről nevezett karmelita apácák Maglódi úti zárdájában, elhagyott lánygyerekek bentlakásos otthonában találtam magam. 1949-ig, az államosításig éltem ott, a húgom ott halt meg. Budapesten a Sibrik Miklós Úti Általános Iskolában végeztem el az első osztályt.

1948 őszén édesapám hazajött a szovjet hadifogságból, és édesanyámmal együtt Bárnán kaptak állást. Második osztályos koromban – három és fél éves intervallum után – visszakaptam a családom. Szívesen mondanám, hogy bárnai vagyok, de ha ezt mondanám, igazságtalan és méltánytalan volnék Szécsénkével

szemben, ahová 1952-ben költöztünk. Ott éltem legtovább – négy és fél évig – együtt a szüleimmel. Csak ők ketten voltak tanítók a faluban, és engem is ők tanítottak az általános iskolában. 1956 őszéig éltem ott velük.

Magyar anyanyelvem is változatosan alakult. Homokterenyén elütöttem a többi gyerektől azzal, hogy székely nyelven beszéltem. A zárdában megtanultam a köznyelvet, s onnan Bárnára, ahogyan ott mondták, „urasan” beszélve érkeztem. Ez azonban nem sokáig tartott. Szüleim elvittek egyszer Bárnáról Zalaszentgrótra, és ott mindenki a hasát fogta a nevetéstől, s csúfoltak, hogy milyen palócos a kiejtésem és a szókincsem. Talán nyolcadikos voltam, amikor rádióknak lett. Azt hallgatva magamtól szoktam le a palócról (visszatért az „uras” beszédem).

Balassagyarmaton jártam gimnáziumba, kollégiumban laktam. Jelenkeztem az ELTE-re, magyar–latin szakra, s legnagyobb örömömre felvettek. Az olvasási szenvedélyem miatt választottam a magyar szakot.

Csecsemőkorom óta zene és költészet vett körül, s ragadt rám a vers és az ének. Alsó tagozatosként Bárnán az iskolai könyvtárban levő összes Jókait, Gárdonyit és Móriczot (!) elolvastam, s Szécsénkén a barátnómmal a falu minden könyvét kiolvastuk és megbeszéltük (a padlásokat is végigjártuk könyvekért). A latin szak választását tanáromnak, Versényi Györgynek köszönhetem, aki ugyan csak egy fél évig – de éppen a forradalom idején – tanított latinra. Felnéztem rá, és óriásnak láttam őt.

Az egyetem végén Trencsényi Waldapfel Imre, a latin tanszék vezetője hozzá írt szakdolgozatom alapján további munkára és publikálására buzdított. Ennek örültem, de a lehetőséggel nem tudtam élni, mert nem voltak tudományos ambícióim. Tanár akartam lenni. Sopronba mentem, három évig tanítottam a Berzsényi gimnáziumban. Ott nem éreztem jól magam. Budapesten kerestem tanári állást, de nem találtam, így a Tankönyvkiadóban helyezkedtem el. Onnan is elkíváncoztam, ezért kapóra jött, hogy a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtárban latin szakos munkatársat kerestek. Hét évig dolgoztam ott. Ezalatt kezdtem recenziót, cikket írni orvostörténeti, illetve könyvtári témákból. Főnököm, Antall József kötelezte egyetemet végzett beosztottjait arra, hogy publikáljanak és egyetemi doktorátust szerezzenek. Neki köszönhetem, hogy felébredt az érdeklődésem a tudományos munka iránt, mondhatni „menet közben”. A könyvtár ritkasággyűjteményében, melynek őre és feldolgozója voltam, „fedeztem fel” Bonfini egy számomra addig ismeretlen könyvét Zsámboky János kiadásában, és abból kezdtem írni a disszertációmát. Még nem készült el, amikor áthelyezéssel az Országos

Széchenyi Könyvtár katalogizáló osztályára kerültem.

Későn – harmincnegyes koromban – szereztem meg a doktori fokozatot. Az értekezésem jól sikerült, felfigyeltek rá néhányan. Klaniczay Tibor bevont a schallaburgi Mátyás-kiállítás (1982) anyagának összeállításába és katalógusának írásába, majd 1985-ben kikértek az Irodalomtudományi Intézetbe Dudith András levelei kritikai kiadásának munkálataihoz. Végül az intézetben állapodtam meg. Nyugdíjazásomig társszerkesztője voltam az intézet latin sorozatának, amelyben mindmáig kritikai kiadásban középkori és reneszánsz művek jelennek meg.

Klaniczay a szakmai előmeneteltem magától, kérés nélkül segítette mindenhol és mindenben, amiben csak tudta. Ő biztatott arra, hogy tanuljak olaszul, mondván, olyan témával foglalkozom, amelyhez szükséges a külföldi kutatás. Szerzett nekem az olasz államtól egy kéthetes ösztöndíjat Firenzébe és egy két hónaposat Rómába. 1990-ben, Mátyás halálának évfordulóján két nemzetközi konferencián való részvételre bátorított, és maga helyett – mert őt kérték fel – egy tanulmány megírására engem ajánlott.

Klaniczay halála (1992) után, 1995-ben kandidátus lettem. Sokszor vettem részt külföldön és itthon rendezett nemzetközi konferenciákon, és jelentettem meg tanulmányokat magyar és idegen nyelvű kötetekben. Nagy megtiszteltetés volt számomra a Harvard Egyetem firenzei reneszánsz kutató központjának, a Villa I Tattinak a két hónapos ösztöndíja (1997), majd az I Tatti által szervezett nemzetközi reneszánsz konferencián való részvétel (2007).

Pajonin Klára

Szepesi Attila

költő, író (Ungvár – ma: Ukrajna –, 1942. április 21.)

Fönn, a Mátrában, nagyjából Bagolyirtás és Mát-raalmás között, a térképen található egy „Nagyon meredek” jelzésű út. Szirtfalak között, kőomlásokon át kanyarog lefelé. Ha az ember megpihen rajta egy-egy pillanatra, és elnéz észak felé, a távolban, túl a Karancson meg a Medves-tetőn, megpillanthatja a Tatra ormait, miközben hollók korrognak fölötte. Közel esik ide, nomen est omen, a Holló-völgy. Közben eltűnődhet azon, vajon hány esztendeje van még hátra, hogy ezt a nyaktörő utat újra meg újra megtegye.

Kis faházunk áll Almáson, korábbi nevén: Szuhahután, a jó nevű Áfonya utcában, bükkerdő szélén. A település fogytán fogy. Fél évszázada még négyszázan éltek itt. Amikor néhány esztendeje rátaláltunk, már alig több mint száz lélek lakta.

Azóta sokszor megkondult a lélekharang. Ma sem tartozunk a legidősebb korosztályhoz. Valaha főként szláv bányászok, mész- és szénégetők (hutások) és faművesek alapították. A bányák sorra bezártak, a huták lángja elhamvadt. Talán a gombagyűjtés és -szárítás az egyetlen olyan ősi mesterség, amit ma is űznek itt. Esős nyarakon és őszykőn temérdek a vargánya, a trombita- és rókagomba. Meg a rejtett életű szarvasgomba. Éjszakánként amúgy szarvasok és vaddisznók járnak az utcákat meg az elhagyott kerteket. Fátyolos hangján megszólal az erdei fülesbagoly, és válaszul – túl a közeli patak csobogásán – kuvik rikolt a romház felől.

Tavasztól őszig gyakran barangolunk a környéken. A Mentás-rét, a Nagyszurdok meg a Werbőczy-forrás háromszögében. A Zsivány-völgy meg az utolsó jégkorszakról visszamaradt Fekete-tó között. Piszkés-tetőtől Szentlászlóiig. A Trombitagombás-dombtól és az Ábel erdejétől a Szalamandra-völgyig. Némelyik név saját lelemény, nem jelöli a térkép.

Itt lenni időutazás. Az ember két okból megy föl a hegyre. Távolabb akar lenni a lenti kavalkádtól és kicsit tán közelebb a Teremtőhöz. A hírek – odalentről – csak megkésve érnek ideig. Igaz ugyan, hogy barátom chilei felesége fitymálva mondta, amikor megtudta, hogy ez Magyarország legmagasabb hegye: mifelénk ezt csak dombnak hívnák.

Azt a „Nagyon meredek” jelzésű utat évente legalább egyszer be kell járnom. Vizsgázom: még meg tudom tenni. Amíg sikerül, nagyobb baj nincs. Néha velem jön hét cseperedő unokám egyike-másika. Többnyire észre sem veszi, mennyire nyaktörő az út. Hintázik a lecsüngő liánon. Dézsmálja a szeder- és málnabokrokat. Mesél a pocsolyában hemzsegő ebihalakról. A rákokról. A tegnap látott rókakölyökről meg a szirti sasról. Neki ez a kőomlásos kaptató nem vizsgafeladat, csak bolondos móka.

Szepesi Attila

Ardai Ildikó

textilművész (Budapest, 1942. április 22.)

Ma is abban a házban lakom, amelyet szüleim építettek 1938-ban, amikor átjöttek Szatmárnémetiből. Gyerekkoromban balettozni, énekelni és zongorázni tanítottak. Szerencsére zongoratanárnak volt egy rajzköre Budakeszin, oda kezdtem járni. Megéreztem, hogy ez az én irányom. Különbözeti vizsgával átnyereltem a Képző- és Iparművészeti Gimnázium harmadik osztályába, ott végeztem 1960-ban, festő szakon.

Érettségi után dolgoznom kellett. A Pannónia Filmstúdióban lettem rajzoló. Az ülőmunkát nehezen bírtam, mozgásvágyam nem hagyott nyugodni. Elkezdtem művészi tornázni, versenyzőként sikeres lettem benne, és elvégeztem a Testnevelési Főiskolán a szakedzői tanfolyamot is. Amikor a minket kísérő zongorista fellépett az

Iparművészeti Főiskolán, elmentem a koncertjére, és meglátva volt gimnáziumi osztálytársaimat ráébredtem, hogy nekem is ott lenne a helyem. Jelentkeztem, és felvettek. Szövöttanyag- és gobelintervező szakon végeztem 1968-ban.

Diploma után a mozgásművészettel megalapozott nagy lendülettel óriás tértextileket szőttem és fontam szizálból. Ezekkel vettem részt az akkor induló textilbiennálékon Szombathelyen.

Akkor már a tradicionális népművészet anyagi és formai összefüggései érdekeltek. 1970-ben, finnországi tanulmányutamon számtalan jó példáját láttam a hagyományra épülő modern designnak. Elhatároztam, hogy a székely „festékes” szőnyeget fogom tanulmányozni, mert az tűnt alkalmas kiindulópontnak. Az eredeti anyag megismerésére Csíksban, Kászonban és Gyimesben végeztem helyszíni gyűjtést, felkutattam családoknál megőrzött régi darabokat, együtt dolgoztam helybeli szövőasszonyokkal.

A felújítás célja a székely „festékes” szőnyeg sorozatgyártásának bevezetése volt. Az ehhez szükséges rajzok készítése közben egyre közelebb kerültem a motívumrendszer és szövéstechnika összefüggéseinek megismeréséhez. Terveimet kéziszövő-szövetkezeteknél valósították meg, de a sorozatgyártás – a szakmai elismerések ellenére – nem tartott sokáig. Az idők nem kedveztek, a vezetés ízlése zsákutcába terelte ezt a korszerű vállalkozást: „Annak kell ez a szőnyeg, aki a Sebőék táncházába jár.”

Valóban alkotó kapcsolatban álltam a magyarországi táncmozgalom alapítóival. Részesen voltam az 1970-es években induló, az archaikusabb hangszeres zene és tánc megismerését és mai adaptálását felvállaló mozgalomnak. Elkészítettem a Sebő együttes táncházát díszítő szőnyeget és az együttes emblémáját. A táncos alkalmaknak magam is állandó résztvevője voltam. Megértettem, hogy a korszerűnek is a hagyományra kell épülnie.

A székely „festékes” szőnyeg személyes változatait készítem ma is. 1999–2003 között a külföldi magyar intézetekben önálló kiállításként vándoroltak szőnyegeim. 2010-ben visszavittem az anyagot a gyűjtési területre, Székelyföld öt városában állítottam ki.

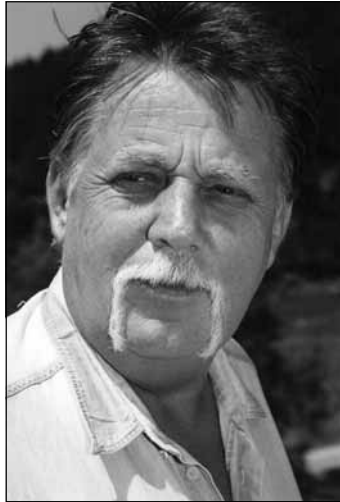
A textilbiennálékon folyamatosan részt vettem szizál-, gyapjú- és vesszőmunkáimmal. Szövött textiljeim és fonott térplasztikáim egyaránt a hagyományhoz kapcsolódnak. Vesszőfonásaimban a népi kultúra, a paraszti életmód, munkavégzés eszközeiből indultam ki, felhasználva az évszázados múltú anyagkezelési módokat. Munkáimban két pilléren épül minden, ez a rend és a játék. A szigorú alapok a létrehozandó tárgy szerkezetét határozzák meg, szövésnél a lánc és a vetülék, fonásnál a karó és a fonó. Ami ezen túl van, az a játék, amely megteremti a formát, a variációt.

Andri N. N. N.

Gálfalvi György

író, szerkesztő (Marosvásárhely – ma: Románia –, 1942. április 28.)

Most már csak így, öregesen. Amióta – eredeti szándékom szerint peckesen, a valóságban elnehezdedve, cammogva, trombózisos lábamat húzva – nyugdíjba vonultam, más viszonyba kerültem az idővel. Végigrohantam az életemen, végigkergettem magamat rajta, a mindig soros feladatra a szükségesnél jóval nagyobb energiát fordítva loholtam feladattól feladatig; most már

Palási Csaba fotója

csak egyetlen feladatom maradt: rugalmasan elszakadni az élettől. A loholásnak vége. Nyugodt lelkiismerettel lehet az időt pazarolni. Könnyebb áltatni magam: sej, ráérünk arra még. Illetve könnyebb lehetne, ha ki tudnék bújni egyre cserzettebb bőrömből, ha

átmentem volna a szivárvány alatt.

*

Évekkel ezelőtt, amikor a nyugdíjas-évek szóba kerültek, jóval idősebb ismerősöm, akinek rálátása volt az életemre, azt mondta: tudod, mi fog a legjobban hiányozni? Nem is gondolod: a stressz. Az önismeret zord tényeire alapozva és prófétaelkemre hallgatva magabiztosan válaszoltam: erről

én már előre gondoskodtam. Stresszből én már egy életre bespájzoltam, s abban is biztos vagyok, hogy a hétköznapi folyamatossággal majd az utánpótlást. Még csak azt sem mondhatom, hogy az öregkori stresszek természetüknél fogva mások

lesznek, mint az eddigiek. A stressz forrása ugyanis bennünk van, úgy is mondhatnám: stresszből önellátók vagyunk. A stressz személyre szóló, mindenkiel más vegyületet alkot.

*

Ülök tehát időmilliomosként a padlásszobámban, s ahogy egész életemben tettem, huszonnégy órás műszakban szorongok. Az a vezérdilim, hogy valamit elmulasztottam, valamit, amit csak én tehetnék meg, s mulasztásomnak, örök halasztásomnak végzetes következményei lehetnek. Ifjúkori krónikus beavatkozási viselkedésem az évtizedek során enyhült ugyan, de nem szűnt meg egészen. És tudom, milyen mulatságos egy tettvágytól fűtött vénember.

*

Van, aki bent van, de kívül áll. És van, aki kívül áll, de mégis bent maradt, mert alkatilag, zsigerileg van köze ahhoz, ami körülötte történik. A társulási ösztön az átlagosnál jóval erősebb a génjeiben.

*

Öregkori terveinket a legbiztosabb fiatalkorunkban megvalósítani.

*

Most már bátran bevallhatom: igenis, félttem. Aztán lassacskán megtanultam önmagamtól: ahhoz, hogy az életet az én létezés technikámmal elviseljem, nem szabad túlságosan félni. A félelem nem megszűnt, hanem elkopott bennem. Most már csak félték. Az enyéimet. A féltés kopásállóbb, mint a félelem.

*

Valamikor ellenállónak számítottam. Ma mások számítanak ellen-

állónak. De a szembeszegüléssel, az ellenéléssel alanyi jogon megszerzett személyes szabadság semmihez sem hasonlítható mámora, a bajtársiasság, a bizalom, az egymásra utaltság emlékei ma is melegítenek.

*

Az egykori másként gondolkodókat ma már csak a múlt köti össze, bár a kezdetektől világos volt, hogy mindnyájan a magunk módján gondolkodtunk másként.

*

Az illúzióim többet romboltak bennem, mint a kőkemény falak, amelyekbe ütköztem.

*

Láttam történni a történelmet. Nemcsak körülöttem, velem történt meg.

*

Próbáltam formálni a politikát, de nem akartam részese lenni.

*

Amikor hátrébb húzódtam, így búcsúztam el: barátoknak talán mehetős vagyok, de alattvalónak alkalmatlan.

*

Minden elmondhatatlan – mondta Hervay Gizi 1967 márciusában Bukarestben, a Balta Albă (Fehér Tó) negyedben. Minden felfoghatatlan, választottam. Máiig nem tudok beletörődni abba, hogy be vagyunk zárva saját magunk közölhetetlenségébe.

*

Fafejű öregekkel vitáztam át a fiatalágomat. Akkor ijedtem meg magamtól, amikor úgy éreztem: fafejű fiatalokkal vitázom át az öregségemet.

*

Életes látomásaimban fiatalon elhunyt barátaim öregen jönnek szembe az utcán. Testtartásukról, mozgólataikról ismerem fel őket. Akad közöttük, aki botra támaszkodik.

*

Ritka elégtétel ért a minap. Tudományos folyóiratban olvastam egyik rögeszmémet: a szív parancsa olykor fölülírja az agyét. Kísérletekkel igazolódott, hogy a szív utasításokat küld a többi szervnek, s azok engedelmeskednek neki. A kutatók így fogalmaztak: a szív funkcionálisan szívagynak tekinthető. Azt is megállapították, hogy a szív elektromos mezejét a közelben tartózkodók is képesek érzékelni.

Évtizedekkel ezelőtt egy asszony, akivel nagyon tudtuk egymást simogatni, azt mondta nekem: érzem, hogy ráz a szíved.

*

Őszintén szeretném hinni: a szívem tudni fogja, mikor kell megállnia.

*

Padlásszobám ablakából a temetőre látok. A temetőre, ahol a szüleim nyugszanak. A temetőre, ahova két unokámat temettem el. A temetőre, ahol, belátható távolságra, barátaim fekszenek. Székely Jánossal húsz éven keresztül összeért íróasztalunk az Igaz Szó szerkesztőségében. *Hiánytalan* című versét sokszor mormogom magamban:

*Nekem nagyon hiányoznak majd a fűk, a fák, a csillagok
S hiányzik, hogy én nem hiányzom a világnak, ha meghalok*

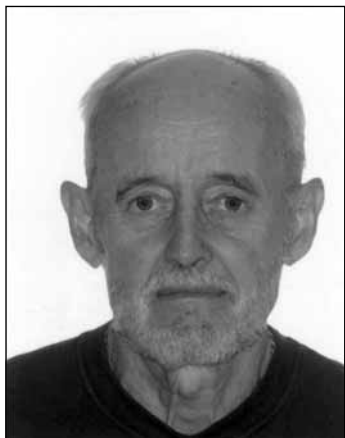
*Pedig eltűnik belőle a szem (s vele a látomás)
Amely olyannak látta egykor, amilyennek még senki más*

*Új látomássá rendeződnek a fűk, a fák, a csillagok
Világ lesz még, de más világ lesz hiánytalan, ha meghalok.*

Gáspár György

Kaubek Péter

szobrászművész (Budapest, 1942. április 29.)

Egy kép villan fel emlékezetemben, amint egy kisleány, hosszú bérház folyosóján piros pöttyös labdáját elgurítva, felnéz kéklő és csillogó szemekkel. Ő Péter.

A háznál maradt kisgyerek, aki édesanyja szeme fénye, és még évtizedek múlva is így szólítja: Péterke. Szerette, óvta, táplálta egészen haláláig.

Ma kemény kőben, mély tónusú bronzban, fában olykor aranyozva, mint a megkopott egyiptomi szobrok, a műtermem egy-egy szegletében pihen bölcsen mosolyogva.

Külvárosi gyárkémények, illatos úti vegyi művek tömény felhői keverednek a Gubacsi úti vágóhíd nehéz levegőjével, csattogva csilingel a

villamos, majd erős, csikorgó fémhang, a macskakövön lecsapódó Duna-pára, a kisleány hátitáskával bandukol a telepi gyerekekkel az utca végi iskolába. Vajon mit hoz ez a nap? Orosz tankok dübörögnek a Soroksári úton, nagy a felfordulás. Védni kell az iskolákat, a várost, az országot! Molotov-koktélok készülnek és repülnek gyerekekhez, és olykor találhatnak is. Persze a válasz sem marad el. Egy kisleány néhány napig az iskola udvarán ásott sírgödörben pihent. Ők voltak a „pesti srácok”.

Öreg címfestő tarisznyájában ecset és lenolaj, hígító – irány a Margit-sziget. Nyomában a „kismester”, vállán a festékesláda, jobb kezében festőállvány, zsíros kenyér mellett a jókedv és tudásvágy. Vajon mit fog ma festeni a mester? Mert ő nem elsősorban betűket pingáló iparos, ő egy művész. A kis ember pedig Péterke, aki később tényleg Mester lesz.

Ezeket a szösszeneteket azért tartottam fontosnak bevezetőként elmondani, hogy érzékeltessem alkotásaim létrejöttének meghatározó mozgatórugóit.

Azt hiszem, hogy az indíttatás, a megélt gyermekkor egész életpályámat meghatározta.

Műveimmel, egy-egy meggyötört arc ráncaival, robusztus figuráimmal, feszületeimmel, portréimmal, egykedvű tevémekkel embertársaimnak kívánok üzenni.

Nálam az egyes korszakok nem stílusbeli változást, hanem elsősorban tematikus korszakokat jelentenek.

Így volt időszak, amikor főleg portrékon és egész alakos figurákon dolgoztam, később állatfigurák jelentek meg érmeimen, reliefeken és kisplasztikáimon. Majd igen termékenyen hatottak rám a kirgiziai, egyiptomi, indiai, koreai ember- és tájélmények.

Eddigi életművem tekintve ugyanakkor gyakran előfordul, hogy már-már elfeledett témát újraértelmezek, újraélek és újrafogalmazok.

Első meghatározó portrémát, mellyel először szerepeltem az évi új művek műcsarnokbeli országos kiállításon, apámról készítettem (1972).

Mint pályakezdő, fiatal művésznövendék a korabeli kritika ingerküszöbét is átlépve kapcsolódtam be a hazai művészeti életbe.

A Dési Huber Képzőművészeti Stúdióban eltöltött tanulóévek után kollektív műtermi lehetőséget és Derkovits-ösztöndíjat kaptam. Köztériszobor-megbízásaim közül ekkor állították fel Sigmond Elek és Simics Sándor portréját Budapesten és Zánkán. Ma mintegy 25 szobrom áll az ország városaiban.

Ebben az időszakban születtek feleségemről és fiamról, Lacikáról készült plasztikáim különböző változatokban. Kisfiam portréját több változatban készítettem el nemes körte- és bársonyos diófából.

Országos kiállításokon, így a Pécsi Kisplasztikai Biennálén (1985), a Hatvani Arcok és Sorsok Portrébiennálén (2001, 2003, 2011), a Szegedi Nyári Tárlaton (2007) díjazták alkotásaimat.

Külföldi tanulmányúton jártam Indiában, Nepálban, Kairóban, a bulgáriai Gabrovóban, a mai szlovákiai Moroványban, itthon a Nagyatádi, a Dunaújvárosi és a Villányi Művésztelepen.

Az ott született művek zöme viszonylag kisméretű, hiszen meg kellett küzdeni a hazaszállítás nehézségeivel is. (Egyiptomból ma már nem lehet kihozni műtárgyakat.)

Művészetemnek egyik legjobb ismerője, Széles Klára irodalomtörténész, egy alkalommal a nagy vándorhoz hasonlítva Csontváry Kosztka „Péternek” nevezett. Merész, barátkozásra érdemes gondolat, amely, úgy érzem, nem áll messze a valóságtól.

